

מים זכים

דורשי רשומות אמרו 'אין מים אלא תורה'
שנאמר 'הוי כל צמא לכו למים' (ב"ק פב).

פרשת ויקרא

בעניין נגיף הקורונה

[כך ביאר המג"א את פלוגתת השו"ע והרמ"א שם, - אמנם ע"ע בביה"ל שם בד"ה מפני, שהביא שיש אחרונים שכתבו, שגם לדעת השו"ע אין יוצאים יד"ח בלולב הגזול כל ז' הימים, עיי"ש ואכמ"ל].

ומעתה יש לדון לגבי בן ספרד שהתפלל בציבור שלא כפי התקנות, די"ל דאע"פ דהדבר אסור, אך בדיעבד הוא שפיר קיים את מצות תפילה בציבור, כיון שתפילה בציבור היא מצוה מדרבנן, ובמצוה דרבנן לדעת השו"ע הנ"ל יוצא יד"ח גם כאשר המצוה באה בעבירה וכנ"ל.

- ב -

אמנם באמת יש מקום לדון ולומר, דגם בן ספרד לא יצא יד"ח תפילה בציבור ככה"ג שהיא מצוה הבאה בעבירה, - משום שהנה ידועה מחלוקת הרמב"ם והרמב"ן האם עיקר מצות תפילה היא מדאורייתא או מדרבנן, - דלדעת הרמב"ם עיקר מצות התפילה הוא מה"ת, שנאמר 'ולעבדו בכל לבבכם' ואיזו עבודה שהיא בלב הוא אומר זו תפילה, אלא שאין לה נוסח ידוע מה"ת, ויכול להתפלל בכל נוסח שירצה ובכל עת שירצה, ומשהתפלל פעם אחת ביום או בלילה יצא יד"ח מה"ת.

אך לדעת הרמב"ן עיקר מצות תפילה הוא מדברי סופרים שהם אנשי כנה"ג, שתיקנו י"ח ברכות על הסדר להתפלל אותן שחרית ומנחה חובה וערבית רשות (אמנם כבר קיבלו עליהם כל ישראל את תפילת ערבית לחובה).

ובשו"ע (או"ח סי' קו, א) הביא את דברי הרמב"ם שתפילה נחשבת כמצות עשה שאין הזמן גרמא, כיון שמדאו' אין קבוע לה זמן, - אמנם במשנ"ב כתב שהעיקר כדעת הרמב"ן, שעיקר מצות תפילה הוא מדברי סופרים, כי כן דעת רוב הפוסקים.

- ג -

ומעתה י"ל דלגבי בני ספרד שנוקטים כדעת השו"ע שעיקר מצות תפילה היא מדאו' וכדעת הרמב"ם, אי"כ לגביהם י"ל, שכאשר אנשי כנה"ג תיקנו את תפילת שמו"ע וכל הלכותיה, כוונתם הייתה להרחיב את עיקר חיוב התפילה שמדאו', ולחייב את כלל ישראל לקיים את עיקר מצות התפילה שמדאו' בהרחבה ובהידור, כפי כל הכללים שקבעו חז"ל.

ומעתה י"ל דכאשר באים לקיים את מצות תפילה בציבור כפי תקנת חז"ל, הרי גדר הדבר הוא שבעצם עומדים לקיים את מצות תפילה שמדאו', עם הידור מצוה של ברוב עם הדרת מלך, - ומעתה אם יעשה את ההידור מצוה של תפילה בציבור ע"י מצוה הבאה בעבירה, הרי לא יקיים בזה את ההידור מצוה כלפי המצוה דאו' של עיקר

בספר 'איגרתא דחזו"תא' (ח"י עמ' עג) כתב הגר"מ גרוס שליט"א בשם מרן שר התורה שליט"א וז"ל: 'שאלתי את מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א, במי ששמוהו במעצר בית, ורק בזמן שעובר את מפתח הבית יש קשר למשטרה ואז נעצר, אי צריך לברך ברכת הגומל כיוצא מבית האסורין בזמן שיחרורו, - והשיב דמסתבר שצריך לברך, דביתו הוא כבית האסורין, עכ"ל.

והנה בשעת כתיבת השורות ישנם דיבורים על אפשרות שהרשויות יעשו עוצר בארץ הקודש, ויהי" אסור לצאת מהבתים עד להודעה חדשה, (ויה"ר שנשמע ונתבשר בשורות טובות בקרוב), - והעירו שלדברי מרן שליט"א שמי שמשתחרר ממעצר בית יש לו לברך 'הגומל', י"ל"ע האם ככה"ג כל התושבים יצטרכו לברך הגומל בשעת סיום העוצר, כאשר יותר לצאת מהבתים?

ויש לפלפל בזה מכמה צדדים, ולומר שבנידו"ד גם לדברי מרן שליט"א אין לברך הגומל, ואין זה דומה למעצר בית, - ונשאיר לציבור לפלפל בזה, כי אכמ"ל.

■ ■ ■

באחד מבתי הכנסיות הגבאים תלו מודעה שמזהירה את הציבור, שכיון שע"פ כללי הזהירות הנדרשים בעת הזאת, היכל ביהכנ"ס יכול להכיל רק 15 אנשים בלבד, לכן הגבאים מודיעים שמי שנכנס לביהכנ"ס לאחר שכבר נמצאים בביהכנ"ס 15 מתפללים אינו יוצא יד"ח תפילה בציבור כלל, משום שתפילתו היא מצוה הבאה בעבירה, ע"כ.

ויש לפלפל טובא בזה, וכדלהלן.

- א -

דהנה העירו דכל זה ניחא רק לגבי בן אשכנז, אך לגבי בן ספרד יתכן שבדיעבד יצא יד"ח תפילה בציבור גם ככה"ג שעבר עבירה בזה שעבר על התקנות שנוגעות לשלומו ובריאותו של כל הציבור, וכדלהלן.

דהנה נחלקו השו"ע והרמ"א (או"ח סי' תרמט, ה), האם לולב גזול כשר בחוה"מ, שלדעת השו"ע בחוה"מ שמצות ד' מיניים מדרבנן, לולב גזול כשר, כיון שבמצוות דרבנן יוצאים יד"ח גם כאשר המצוה באה בעבירה, - אמנם הרמ"א פליג וס"ל שלולב גזול פסול כל ז' הימים, כיון שס"ל שגם במצוות דרבנן אין יוצאים יד"ח כאשר המצוה באה בעבירה, עיי"ש.

מצות התפילה, **כיון שבמצוה דאוי' לכו"ע אין יוצאים יד"ח כאשר המצוה באה בעבירה.**

וכיון שלפי המבואר, הגדר בתקנות חז"ל בהלכות תפילה הוא, שחז"ל הרחיבו את עיקר המצוה דאוי', אי"כ עולה שגם בן ספרד לא יצא יד"ח תפילה בציבור כאשר הדבר נעשה ע"י מצוה הבאה בעבירה.

[ואמנם לגבי עיקר התפילה לכאוי' י"ל דשפיר יצא יד"ח תפילה, כתפילה ביחידות, משום שהעבירה שנכנס לביהכניס"ש שלא כפי התקנות, לא הועילה לו כלל לקיום המצוה, כיון שיכל שפיר לקיים את מצות תפילה בביתו ביחידות בלא העבירה, ואכמ"ל].

- ד -

ואמנם אכתי יש לדון בזה, משום שהנה נחלקו הראשונים והאחרונים, האם הידור מצוה הוא דין מדאוי', או"ד דכל הדין של הידור מצוה הינו דין שהתחדש רק מדרבנן, ואכמ"ל בזה, - ומעתה אי נימא שהידור מצוה הוא דין דאוי', אזי ניחא מש"כ לעיל.

אך אי נימא שהידור מצוה הינו רק דין מדרבנן, אי"כ שוב י"ל, שמה שחז"ל הרחיבו את עיקר מצות תפילה דאוי', ותיקנו כיצד צריכים להתפלל, הרי כל התוספות וההידורים הינם הידורים שנחשבים רק כאשר הדינים שמדרבנן, ואין להם חשיבות של הידור מצוה דאוי', כיון שמדאוי' לא התחדש כלל הדין של הידור מצוה.

ואי"כ לצד זה שוב י"ל, שיתכן שבדיעבד בן ספרד יצא יד"ח תפילה בציבור גם בכה"ג שהדבר נעשה ע"י מצוה הבאה בעבירה, כיון שלהצד הנ"ל הרי בכל ההידורים שחז"ל חייבו להדר במצות תפילה שמדאוי', גדרם נשאר כגדר מצוות שמדרבנן בלבד, שלגביהם יוצאים יד"ח גם כאשר הדבר נעשה ע"י מצוה הבאה בעבירה, לפי דעת השו"ע הנ"ל, ויל"פ.

קושיא מחודדת לימי בין הזמנים

- א -

הנה במשנ"ב בה' קידוש על היין (סי' רע"א, ב), הביא את מש"כ ב'דרך החיים', שקטן שהגיע לחינוך, יכול להוציא את הגדול יד"ח קידוש בלילה, אם הגדול התפלל כבר מעריב, - כיון שבגוונא שהגדול התפלל כבר, הרי הגדול כבר יצא בתפילתו, יד"ח קידוש שמחוייבים מדאוי' ביזכור את יום השבת לקדשו, - ורק מ"מ אכתי הוא צריך לקדש על היין מדרבנן, ובזה הקטן יכול להוציא את הגדול.

[אמנם הלכה למעשה כתב המשנ"ב שם, שיש לפקפק בזה הרבה משום כמה טעמים, וע"כ יש למנוע מלצאת ידי קידוש ע"י קטן, עיי"ש].

ובשער הציון (שם, אות ב) הביא את מש"כ ה'דרך החיים', שכל הנ"ל הוא דווקא בכה"ג שהקטן לא התפלל עדיין, דאז הקטן מחוייב מדין חינוך, במצות קידוש שמדאוי', ונמצא שהקטן מחוייב אז בקידוש בדרגת חד דרבנן, ולכן הוא יכול להוציא בקידוש על היין, את הגדול שכבר התפלל, כיון דגם הגדול מחוייב כעת בקידוש רק מדרבנן.

אך בגוונא שהקטן כבר התפלל מעריב, אזי בכה"ג שוב אינו יכול להוציא את הגדול בקידוש על היין, משום דאז

- ב -

והנה לכאוי' צ"ע טובא בזה, דהרי גם בכה"ג שהקטן אכתי לא התפלל, מ"מ צ"ע כיצד הוא יכול להוציא את הגדול יד"ח קידוש, והרי לכאוי' כאשר הקטן יתחיל לומר את הקידוש, ויזכור את השבת בדברי שבח וקידוש באמירת 'ויכולו', ויתחיל את ברכת הקידוש, ויזכור באמצע הקידוש גם את 'יצאת מצרים' (ואכמ"ל בזה), הרי לכאוי' הוא יקיים בזה מייד (מדין חינוך) את מצות קידוש דמדאוי'.

ואי"כ נמצא שמה שהוא צריך להמשיך אח"כ, 'כי בנו בחרת וכו', ברוך אתה ה' מקדש השבת', זהו כבר רק מחמת החיוב קידוש בברכה על הכוס, דגם גדול חייב בזה רק מדרבנן, - ואי"כ לפי"ז נמצא, שבסוף ברכת הקידוש, הקטן יהי רק בדרגת חיוב של תרי דרבנן.

ומעתה לפי"ז נמצא, דלאחר שהקטן כבר יצא את יד"ח קידוש דמדאוי' מייד בתחילת הקידוש, הרי הוא כבר לא יוכל להוציא את הגדול בחתימת ברכת הקידוש, כיון דלדעת הדה"ח הנ"ל, תרי דרבנן אינו יכול להוציא את דרבנן בכה"ג וכנ"ל.

- ג -

ואי"כ צ"ע טובא, כיצד לדעת הדה"ח הנ"ל, הקטן יכול להוציא את הגדול יד"ח קידוש, בכה"ג שהגדול כבר התפלל וכנ"ל, והרי קיי"ל בה' ברכות, שבמקום שאמרו לחתום, אינו רשאי שלא לחתום, ולהנ"ל אם הקטן יוציא את הגדול בקידוש, הרי יחסר לגדול את החתימה של ברכת הקידוש, - כיון שהקטן לא יכול להוציא את הגדול בחתימה, כיון שהקטן מחוייב בחתימה של ברכת הקידוש, רק בדרגת תרי דרבנן.

ואע"פ שנחלקו הפוסקים, האם כאשר לא חתם במקום שאמרו לחתום, יצא בדיעבד, או שלא יצא אפי' בדיעבד (ע"י במשנ"ב סי' קפ"ז, ד), אך מ"מ לכתח"י הרי לכו"ע אינו רשאי שלא לחתום, ואי"כ צ"ע כיצד לדעת הדה"ח הנ"ל, קטן יכול לכתחילה להוציא גדול יד"ח קידוש, אם הגדול התפלל כבר וכנ"ל וצ"ע, - ובמקום אחר הארכנו ליישב זה, ואכמ"ל.

ניתן לזכות את הרבים ולהגדיל תורה ולהאדירה

ע"י הקלטת תגובות הערות והוספות

בקו 'מים זכים': 02-633-5850

כמו כן בקו זה ניתן להאזין לתגובות שהתקבלו במערכת

המען לתגובות: יצחק זאב כגן

רח' נתיבות המשפט 81 מודיעין עילית

טל': 1515-271-55442 (תא קולי)

פקס: 02-655-0973 (מערכת נסיונית)

דוא"ל: A0527155442@GMAIL.COM

ניתן לתרום להוצאות הפצת העלון, דרך עמדות 'נדרים פלוס' - [נלעבור לקופות נוספות - להיכנס ל'קרבן צרכי הרבים' - ולגולל למשבצת המצויינת: 'עלון מים זכים'] - הדברים נכתבו לעורר לב המעיון בלבד - ניתן לקבל את העלון במייל, ע"י שליחת בקשה לדוא"ל של המערכת. להנצחת שמות לע"ב ולרפו"ש וכדו' (50), ובכל ענייני העלון, ניתן לפנות: 1515-271-55442 (תא קולי)